

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460518

41. De in integrum Restitutione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61781](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61781)

procul dubio voluerunt favere innocenti læso; magis verò per se loquendo favent, si non simpliciter irritent, sed ad instantiam jubeant rescindi: quia is expostfacto potest gaudere de contractu metu inito. Haunold. de F. & J. tom. 3. tit. 8. c. 2. controu. 2. n. 125.

Dixi autem: regulariter ipso jure valere per metum gesta: quædam enim, si metu gravi fiant, sunt ipso jure nulla; ut sunt I. matrimonium arg. c. 2. de eo, qui duxit & c. & valde probabiliter etiam sponsalia de futuro per c. ex literis de Despons. impub. II. Professio Religiosa. c. 1. h. t. quod etiam ad votum simplex extendit Glossa in c. 2. Eod. Azor. Inst. moral. tom. 3. l. 6. c. 7. III. Aliqui excipiunt promissionem dotis per l. 21. §. si dos. ff. Quod metus causâ, interpositionem auctoritatis tutoris per l. 1. §. 1. ff. de Auctor. Tutor. prorogationem jurisdictionis per l. 2. in pr. ff. de Judiciis absolutionem ab excommunicatione, suspensione, vel interdicto per c. un. h. t. in 6. Electionem Prælatorum per c. 14. de Elect. & c. 3. §. ceterum Eod. in 6. testamentum, Procuratoris constitutionem, pronuntiationem sententiæ, alienationem rei Ecclesiasticæ, manumissionem & c. Vallens. h. t. n. 7. De quarum tamen exceptionum veritate, ac valore cum aliis non immeritò dubitaveris.

10 Dico V. Ex metu gravi injusto datur metum passio exceptio, aut actio Prætoris; quæ vocatur, quod metus causâ. Nempe re adhuc integrâ, & si nihil datum est, sed tantum promissum, contra petentem competit exceptio, l. 1. ff. de Dol. mali, & metus excepti. Re verò non integrâ, & si metus causâ quid datum est, actio competit, quâ metum passus, ejusq; hæredes agere possunt, non tantum contra illos, qui metum intulerunt, sed contra quoscumque rei metu extortæ possessores, intra annum à tempore metus illati (casu quo Adversarius Judicis sententiæ non obtemperavit) in quadruplum, post annum autem in simplum.

l. 14. §. 1. & 3. ff. Quod metus causâ. §. 27. & ibi. Interpp. Inst. de Actionib.

TITULUS XLI.

De in integrum restitutione.

SUMMARIA.

1. Quid sit restitutio in integrum.
2. Et à quo concedatur?
3. Usque 8. Datur regulariter omni minori.
4. 8. Ecclesia.
5. 9. Reip.
6. 10. Et majoribus ex justa causa.
7. 11. Quando alius pro alio petere possit restitutionem?
8. 12. Usque 21. In quibus causis, vel negotiis admittatur?
9. 21. Coram quo Judice.
10. 22. Et intra quod tempus peti debeat?
11. 23. Restitutio non conceditur, nisi causâ cogitâ.
12. 24. Finis restitutionis in integrum.
13. 25. Pendente restitutione nihil innovandum.
14. 26. Et obtentâ redintegratur pristinum jus.

Post restitutionem adversus gesta per metum modò expendamus restitutionem in integrum in genere.

§. I.

Definitur Restitutio in integrum: quòd sit remedium extraordinarium, Prætorium, quò læsi in eum statum, in quo ante læsionem fuerunt, justa & probabili de causa per officium Judicis reducuntur. Colligitur ex l. 1. & seq. ff. h. t.

Dicitur remedium extraordinarium: quippe ad quod non devenitur, nisi deficiente remedio ordinario. l. 16. ff. de Minoribus. Limita: nisi hoc remedium extraordinarium sit pinguius, quàm ordinarium, arg. l. 3. §. 1. ff. Nauta, campones, stabularii & c.

§. II.

Causa efficiens Restitutionis in integrum est vel remota, vel proxima. *Remota* est editum Prætorium: ex hoc enim omnis restitutio in integrum descendit. l. 1. l. 3. & passim ff. h. t. *Proxima* est Judex restituens. Potest

autem jure novo, & nostris moribus quilibet ordinarius Magistratus restituere. *l. fin. C. ubi & apud quem.* Quoad delegatum distinguendum est: aut sermo est de delegato à Principe, & sine dubio potest restituere. *d. l. fin.* aut de delegato à Judice inferiore; & iste potest restituere solum incidenter, non verò principaliter, nisi specialiter causa restitutionis ei commissã sit, vel delegatus sit ad universitatem causarum. *c. 9. & ibi DD. h. t.*

§. III.

4. *Subjectum* Restitutionis in integrum sunt illi, quibus ex justa causa indulgetur. Quibus autem indulgetur, indicat *l. 1. & 2. ff. h. t. ibi: Prætor hominibus vel lapsis, vel circumscriptis subvenit: sive metu, sive calliditate, sive ætate, sive absentia inciderint in captionem, sive per statûs mutationem, aut justu errorem.*

5. I. Igitur ob ætatis fragilitatem restitutio conceditur minori 25. annis, si vel Curatorem non habeat, vel interveniente ejusdem consensu læsus sit, in aut extra judicium: ita quidem, ut toto quadriennio post exactum 25. annum, nempe usque ad annum 29. completum hoc remedium implorare possit. *l. 1. ff. de Minorib. c. 8. h. t.*

6. Reperias tamen casus, quibus minor læsus non restituitur. *Primus* est, si minor major factus ratum habuerit, quod cum eo in minorennitate gestum est, quia talis actus à majori gestus esse censetur. *l. 3. §. 1. ff. de Minoribus l. 1. & 2. C. Si major factus ratum habeat.* *Secundus* est, si minor falsò se majorem dixerit: quia jura deceptis succurrunt, non decipientibus. *l. 2. & 3. C. Si minor se majorem.* *Tertius*, si minor impetraverit veniam ætatis, quæ masculis anno 20. foeminis verò anno 18. completo concedi solet. *l. 2. C. de his, qui veniam ætatis.* *Quartus*, si minor actum juramento firmaverit, propter religionem juramenti. *l. 1. & auth. Sacramenta C. Si adversus vendit.* *Quintus* est, si minor minorem

læserit. *l. 1. §. penult. ff. de Minorib.* Ratio fundatur in decantata regula, quòd privilegiatus contra æquè privilegiatum non gaudet privilegio. Secus est, si alteruter pinguius privilegium habeat, ut puta, si alteruter tantum læsus sit, & hic de lucro captando, alter verò de damno vitando certet. Et ita accipienda est *l. 34. ff. Eod. Sexius* est, si minor huic beneficio juramento renuntiaverit citra dolum adversarii. Carpz. quem laudat & sequitur Eckolt. *ad ff. de Minorib. §. 7.* cum plures alios casus exceptos refert, quos facile ex dicendis colliges.

Dubitatur: an Minor, Doctor Juris, læsus restituatur? Negant plures apud Gonzal. *ad c. 1. h. t. n. 1.* Affirmat Fachin. 3. *contro. c. 5.* Ego distinguo: an læsus sit errore facti, an juris? Si prius, erit restituendus: quia læta etiam prudentissimos possunt fallere. *l. 2. ff. de juris & facti ignorantia.* Si posterius, restitutus non erit: quia allegans ignorantiam juris propriam allegaret turpitudinem. *l. 9. §. 3. ff. Eod. adeoq; ipsi credendū non foret.*

II. Restitutio in integrum ad exemplum minorum datur Ecclesiis ex quacunque causa notabiliter læsis. *c. 1. & ibi DD. h. t. c. 1. Eod. in 6.* Ratio est. tum quia magnus & publicus est Ecclesiæ favor, tum quia etiam rebus Ecclesiæ administratores præficiuntur, sicut pupillis tutores, minoribus curatores. Licet verò Ecclesiæ nomine hoc loco veniant generaliter omnes Ecclesiæ, tam superiores, quam inferiores; item Monasteria, Hospitalia, aliisque loca pia ob identitatem rationis. arg. *l. 3. C. de Episc. & Cler.* ipsæ tamen persone Ecclesiasticæ non comprehenduntur quoad propria bona, ac proinde, etsi in illis lædantur, non tamen eis competit restitutio. Covarr. *V. R. l. 1. c. 4. n. 3.* Panorm. *in d. c. 1. n. 15. h. t.*

III. Jure minorum quoque beneficium restitutionis tribui solet Reipublicæ. *l. 4. C. quibus ex causis majores. l. 3. C. de Jure Reipublicæ.* Quod

Quod non de Romana tantum, sed etiam de aliis Rebus publicis, & civitatibus maximè Imperialibus hodie procedit, ut probat Gonzal. ubi supra n. 11. contra Gloss. in d. l. 4. V. Republica. per jura allegata, quæ generaliter Reipub. restitutionem in integrum indulgent. Imò ad castra quoque, villas, & vicos (quæ civitatibus æquiparantur. l. 73. §. 1. ff. de Leg. 1.) extenditur; dummodo tamen Jurisdictionem, seu subditos habeant, sive per syndicos & administratores regantur. Gail. l. 4. Obs. 62.

10 IV. Datur restitutio subinde majoribus graviter læsis, modò præter læsionem etiam justam causam probent, ut est dolus, metus gravis, absentia justa, vel saltem involuntaria, & denique quælibet causa comprehensa sub generali clausula edicti Prætorii: *si qua alia mihi justa causa esse videbitur*. l. 1. ff. ex quibus causis majores. Ad quam clausulam recurrendum, quotiescunque æquitas restitutionem suggerit, eò quòd singulariter omnes casus enumerari non potuerint. l. 26. §. 9. ff. eod.

11 Cæterum hic breviter noto, quòd restitutio petenda sit ab eo, qui læsus est. Procurator non audietur, nisi mandatum speciale, aut cum libera (quòd mandatum æquiparatur speciali c. 4. de Procurat. in 6.) habeat. c. 7. & ibi. Panorm. n. 4. h. t. Mandatum generale non sufficit. l. 25. §. 1. ff. de Minoribus. id quòd obtinet etiam si conjuncta persona sit, quæ aliàs citra mandatum admittitur; excepto tamen patre per textum l. 27. pr. ff. de Minoribus. Item exceptis tutoribus, curatoribus, Prælati & cæteris administratoribus, qui pro illis, quorum bona administrant, etiam sine mandato speciali restitutionem petere possunt. Innocent. Panormit. aliique ad c. 6. h. t.

§. IV.

12 *Materia seu objectum* Restitutionis in integrum est actus, seu negotium civile, aliquo modo validum, & rescindibile, in quo, & ex quo læsus restituitur.

Dicitur I. *negotium civile*: in criminalibus enim & delictis restitutio denegatur: quia malos mores infirmitas animi non excusat. l. 1. C. Si adversus delicta. Hinc si minor dolo aliquid fecerit in re v. g. deposita, commodata, vel in quolibet alio contractu, tunc ei non subvenietur, sicuti nec si furtum commiserit, & in duplum, aut quadruplum condemnatur. l. 9. §. 2. l. 37. §. 1. ff. de Minoribus. Hoc tamen ad Ecclesiarum administratores minimè extendendum est: delictum namque personæ non debet in detrimentum Ecclesia redundare. c. 76. de R. F. in 6. Panorm. in c. 3. n. 15. h. t.

Quæstio connexa est, an minor restituatur contra suam confessionem; ut si de crimine adulterii accusatus illud fateatur? Sunt, qui affirmant. Sed rectius negat Fachin. l. 1. q. controvers. 72. per l. 37. ff. de Minoribus. eò quòd contraria dicenti non sit credendum. Limita: nisi in continenti ostendat, se ex metu, aut præcipitantia juvenli falsum dixisse, tunc enim restituendus est. l. 6. §. 5. ff. de Confessis. & l. 1. §. si quis ultro. 27. ff. de Quest.

Dicitur II. *Aliquo modo validum*: nam si nullum est non potest per restitutionem rescindi. l. 2. & 4. C. in quibus causis in integ. rest. neces. non est. Unde si minor lædatur ex contractu inito sine auctore curatore, aut ex alienatione rei immobilis sine decreto Judicis, ei per restitutionem non succurritur: quia dum habetur remedium ordinarium nullitatis, ista tanquam extraordinarium locum non habet per l. 16. ff. de Minoribus.

Dicitur III. *Et rescindibile*: etenim si rescindi nequeat, restitutionem non admittit. Hinc primò non datur restitutio in causa manumissionis contra datam libertatem, vel sententiam pro libertate latam, nisi fortè ex magna causa à Principe concedatur. l. 9. §. fin. l. 10. ff. de Minoribus. t. t. C. Si adversus libertatem. Ratio est favor libertatis, cuius causa præ omnibus est valde favorabilis.

- 17 *Secundo* denegatur restitutio in matrimonio, etiamsi erratum magnopere sit circa fortunam, & qualitates personæ: cum semel validè contractum sit indissolubile. Covarruv. *V.R. l. i. c. 5. n. 1.* Diversum procedere existimem in sponsalibus, contractu dotali, aliisque quibusdam pactis, quæ ad matrimonii substantiam non spectant, utpote quæ ex rationabili causa dissolvi possint. *Tertià* non conceditur restitutio in matrimonio spirituali id est, in Professione religiosa: professio siquidem semel valida instar matrimonii carnalis est indissolubilis. Sanchez de *Matrimonio l. 7. disp. 37. n. 21. & 22.* Dico: *semel valida*: quia si error intervenerit circa substantiam, aut ex metu gravi facta sit, irrita est professio. *cap. 1. & ibi Barbof. de his qua vi, metusve causâ.* Verùm ut taliter professus audiatur, intra quinquennium à die professionis computandum has causas nullitatis coram Ordinario oportet proponere. *Trid. sess. 25. de Regul. c. 19.*
- 18 *Quartò* cessat restitutio in statu Clericali, & SS. Ordinibus semel susceptis: tum quia character ordinis est indelebilis: tum quia in susceptione ordinum læsio esse non intelligitur: tum etiam quia, si queratur restitutio, videretur dari contra DEUM quod à recta ratione alienum *arg. c. sine causâ 22. q. 3. & c. 14. de Convers. Conjug.*
- 20 Dicitur IV. *in quo, & ex quo læsus restituitur*: ut autem restituatur, non sufficit, qualiscunque læsio minima. *l. 4. & 9. ff. de Minoribus.* sed debet esse notabilis, sive infra sive supra dimidium: quoniam de minimis, ut dici solet, non curat Prætor, à quo hoc beneficium provenit. Præterea non sufficit læsionem quocunque modo contigisse, sed necesse est, ut vel culpa aliqua adversarii saltem præsumpta, vel inconsulta facilitas læsi, vel ejusdem administratoris negligentia aut ignorantia intervenerint; nam si præcisè casu aliquo fortuito damnum acciderit, v.g. res

empta incendio absumpta, aut furto ablata sit, tunc ipsâ æquitate dictante restitutio non procedit; alioquin cum minore vel Ecclesia contrahens nunquam securus esse possit, quameunque adhiberet diligentiam. *l. 11. §. 4. ff. de Minoribus.*

§. IV.

Forma restitutionis stat in modo eam petendi, & indulgendi.

Ut ritè petatur, duo observanda sunt. I. ut petatur à Judice competente illius, contra quem petitur: in hoc enim casu petens est actor, qui sequitur forum rei. *l. 2. & fin. C. ubi & apud quem & c.* Ideòque si Clericus contra Laicum circa res proprias, seu bona patrimonialia in integrum restitui velit, Judicem Laicum adibit. Covar. *d. l. 1. c. 4. n. 3.* Ecclesia tamen, vel Clericus in bonis Ecclesiæ potest contra Laicum restitutionem in integrum petere etiam coram Judice Ecclesiastico. *c. 1. h. t. c. penult. de rebus Eccles. ne alienandis.* quia Ecclesia agit ex proprio & speciali privilegio rebus Ecclesiæ concessis, & ita titulus petendi est Ecclesiasticus, ac exemptus. II. ut petatur tempore legitimo, quod olim ex edicto Prætoris erat annus utilis. *l. 19. ff. de Minoribus.* postea verò ob difficultatem dierum utilium computationem à Justiniano in quadriennium continuum translatum est. *l. fin. C. de Temporibus in integr. restitut.*

Currit autem hoc quadriennium Minori die elapsæ minorennitatis, hoc est, à primo die anni 26. usque ad extremum diem anni 29. *d. l. fin.* aut si veniam ætatis impetraverit, à die insinuationis. *l. 5. C. Eod. Ecclesiæ, Civitati, & aliis Jure Minorum utentibus* currit à die factæ & innotescantis læsionis. *per c. 1. & 2. h. t. in 6.* Majoribus currit à tempore cessantis impedimenti, puta absentia vel captivitatis. *l. 1. & l. fin. C. de Temporib. in integr. restitut.* Excipitur restitutio ex causa metus & doli; illa enim anno. *l. 14. §. 1.*

§. 1. ff. *Quod metus causa*; hæc biennio continuo finitur. *l. fin. C. de Dolo.*

23. Quantum ad formam indulgendi restitutionem attinet, ea aliter concedenda non est, nisi causâ cognitâ, & iustitiâ causæ ritè examinatâ, *l. 3. & ult. ff. h. t.* Et quidem si major restitutionem petat, Judex principaliter cognoscet de læsione, & iusta causâ restitutionem petendi, quam utramque ceu fundamentum intentionis restitutionem petens probare debet. *c. 4. h. t. l. 2. ff. de Probat.* Si minor ex capite minorennitatis petat, duo itidem à Judice cognoscenda, & à minore probanda sunt, nempe minorennitas: hæc enim non præsumitur, nisi quid aliud aspectus demonstrat, *l. 4. C. de in integr. restitut. minorum. l. 9. C. de Probat.* deinde læsio, nec enim utique qui minor est, hoc ipso statim & circumscriptum se docuit. *l. 9. §. 4. ff. de Furejur.* cum tamen causa principalis restitutionis sit læsio. Videatur Mynsing. *Cent. 4. obs. 16. & 17.*

§. VI.

24. *Finis* Restitutionis in integrum est, ut hoc remedio extraordinario lapsis ætate, vel errore, aut aliâ iustâ causâ, vel dolo deceptis subveniatur.

§. VII.

25. *Effectus* Restitutionis in integrum alius est, si consideretur ut postulata; alius est, si ut impetrata.

Effectus Restitutionis postulatae est, quòd eâ pendente omnia in eodem statu manere debeant. Quare nec sententia poterit executioni mandari, quàm diu restitutionis quæstio manet indiscussa. *l. un. C. in integr. restit. postul. ne quid novi fiat.* nisi præsumptio sit, malò animò, & causâ impediendi effectum sententiæ restitutionem peti: tunc namque sententiæ executioni mandabitur, receptâ tamen à victore idoneâ cautione, se universâ, quæ occasione sententiæ perceperit, si adversarius in restitutionis iudicio prævaluerit, restitutum. *Text. Gloss. & Panorm. in c. 6. h. t.*

Effectus Restitutionis impetratae est, quòd 26 quilibet jus solum salvum habeat, tam is, qui restituitur, quàm alter, adversus quem restitutio fieri postulatur: *l. un. C. de Repet. qua fiunt in iudicio in integrum restitutionis.* Hinc restitutione contra venditionem factâ sicut restitutus rem venditam recuperabit, sic vicissim emptori pretium restitui debet. *l. 27. §. 1. ff. de Minoribus.*

Difficultas superest, an, & quinam fructus 27 impetratâ restitutione in integrum restituendi veniant? quam diligenter versat P. Engel *h. t. n. 18.* Covarr. *d. l. 1. V. R. c. 3.* & Gibal. *de Univers. rer. hum. negot. l. 3. cap. 4. §. 6.* quos, si lubet, consule.

TITULUS XLII.

De Alienatione Judicii mutandi causâ factâ.

SUMMARIA.

1. Ex hac alienatione datur actio in factum.
2. Qualis sit hæc actio? 3. Unde descendat?
4. Qui 5. contra quem 6. & ad quid detur?
7. Quenam in hac actione probanda?
8. Finis 9. & effectus hujus actionis.

PER restitutionem in integrum jure communi succurritur etiam ei, in cujus damnus res, de qua lis timetur, causâ mutandi iudicii alienatur: pollicetur enim Prætor *actionem in factum*, nisi res in pristinum statum restitatur per *l. 1. ff. h. t.*

§. I.

Definitur hæc actio in factum, quòd sit 2 personalis, prætorica, arbitraria, rei persecutoria, quâ is, qui rem futuri iudicii mutandi causâ alienavit, convenitur in omne id, quod interest, rem alienatam in duriores adversarium non esse. Colligitur ex *d. l. 1. l. 3. §. 4. & l. 4. §. 5. l. 8. ff. Eodens.*

§. II.

Causa efficiens hujus actionis est vel remota 3 vel proxima. Proxima est obligatio. Remota est vel principalis, vel instrumentalis. *Principa-*

Dd 2

cipa-